

Ina gasetta svizra festivescha

«L'Hebdo» cumpara a Losanna dapi trais decennis

■ (gsc) **Il 11 da settember 1981 ha la chasa editura Ringier mess ad ir dus magazins emnls, in germanofon ed in romand. Da «L'Hebdo» spetgav'ins pauc gudogn; ins leva al finanzia cun «les bénéfices mirifiques» da «Die Woche».** Ma «l'homme propose et Dieu dispose», di il proverbi. «Die Woche» na datti daditg betg pli, ma «L'Hebdo» (www.hebdo.ch) ha gist publictà in «numéro d'anniversaire» entitulà «Les années qui ont changé la Suisse» ed uschè multifar ch'ins na po simplamain betg al resumar. I suonda insaquantas ivet-tas or da sias 264 paginas.

Il progress cuntanschids

Michael Ringier, tschintgavla generaziun da la grupp editura, commentescha: «Tuttas gasettas ston oramai sa fundar sin la qualitad professiunala da lur cuntegn. Internet derasa l'infurmaziun dapertut (...). Quai sforza las gasettas a sa sfadiar da porscher ina plivalur spiertala adina pli auta (...). In artitgel stampà sin palpiri pon ins anc adina leger pli tgunsch ch'al moni-

tur. Sin ina pagina pon ins identifitgar en in amen quai ch'interessa» (p. 62). Lura declera Christophe Passer co che la Svizra è sa midada en quels trais decennis: «Dal 1981 envilgiav'ins la Svizra; lezza sa resguardava sezza sco in model» (p. 28). Dus buns spiertas da la regiun dals trais lais (Bienna, Murten, Neuchâtel) èn naschids en citads arabas nua ch'ins discurra bler franzos. L'emprim era Nicolas Hayek (1928–2010) da Bairut: «A l'entschatta dals onns ogtanta gievi mal cun l'industria da las uras en Svizra. Questa è uss [grazia a Hayek] il pajais per excellenza da las uras da luxus sco era da las favuraivlas sco Swatch» (p. 30). Nelly Wenger (*1955 a Dar el Baida/Casablanca), scheffa d'Expo 02, ha «persvas la Svizra ch'ella exista propri» (p. 32). La perseveranza da la Tessinaisa Carla del Ponte, «procuratura da la Dretgira penala internaziunala per l'anteriura Jugoslavia» (p. 32) è stada decisiva per ils success cuntanschids da lezza instituziun. Nossas viafiers astgan esser loschas da quels trais decennis: «Projects gronds (Rail

2000, lingias novas tras las Alps), modernisaziun da vaguns e locomotivas» (p. 30). Ins n'astga betg emblidar in acquist social: «Il plaz da las dunnas en la societad munta anc adina in cumbat, ma è sa midà en la dretga direcziun (...). I vegn adina pli evident ch'i dat cusseglieras federalas; ma ins sto anc adina cuntanscher bler en l'administraziun e l'economia privata» (p. 37). «In exempel da perfecziun svizra (...) cun l'eleganza dal moviment» (p. 34) represchenta per l'autur il campiun da tennis Roger Federer.

Amez l'Europa

Ma «L'Hebdo» na vesa betg mo progress en Svizra tranter 1981 e 2011. «Dapi la fin da la Segunda guerra mundiala han ins bajegia l'Europa sco ina fiera basada sin l'interdependenza. Quai ha l'emprim francà ina pasch nova. L'explosiun jugoslava, succedida ordaifer la Cuminanza europeica, la giustifitgescha tant pli (...). Ma la stad 1992 ha slargia nunspegadamain il foss tranter la Romandia, disada d'esser minoritaria, e la Svizra alemana che temeava da vegnir minoritaria en ina cuminanza pli gronda (...). Il 6 da december han 50,3% da votantas e votants ditg 'na' (...). Ins ha manchentà il tren (...). La Svizra ha pers dapli che mo in bigliet en il vagun europeic da segunda classa (...). Jean-Pascal Delamuraz, um da stadi clervesent, ha declerà: 'Quai è ina dumengia naira per l'economia svizra, per il futur da las plazzas da lavur en noss pajais (...) e per nossa giuventetgna'» (pp. 32 e 34). L'autur descriva lur progress da la xenofobia populista: «Ils esters, ils criminals esters, ils murdieus, ils muslims, (...) adina tschels èn la culpa» (p. 34).

«Il refus da temair»

Il schurnalist Jacques Pilet, fundatur da «L'Hebdo», descriva la crisa actuala: «Las

banças grondas admoneschan ils stadis e pretendan ch'i dettian lur sang per restituir emprests smesirads (...). Il sistem mundial da finanzas è profundamain lavagà (...). Ins sto temair conflicts tranter stadis (...) che pudessan manar ad ina guerra freida u schizunt chauda (...). Ma la politica po anc gidar. L'Europa sa dat fadia plaun a plaun, dentant en la dretga direcziun, vers ina cooperaziun tranter regenzas, dapli disciplina finanziaria, dapli controlla da las banças (...). I vul temp, ma igl è realistic da sperar ch'i reusseschia (...). Sche l'Uniu europeica vegn pli flailva, po'la mo ir en tocs, cun snuaivels donns economic ed auters (...). Ma ella posseda uschè blers trumfs sco era deblezzas. Ella sezza n'ha nagin daivet. La Germania ed auters stadis commembers han economias saunas ed empermettentas (...). Il talent europeic po triumfar, perquai ch'ils gigants dal mund n'èn betg uschè ferm sco ch'ins crai (...). La Svizra è adina stada abla da s'adattar a las transformaziuns da ses conturns (...). Il siemi da l'isolaziun na po betg resister a la realitad. Quai avainsa gist vesì cur ch'ins ha fixà il pretsch dal franc tenor quel da l'euro, davairas ina mesira necessaria (...). Ins vegn adina dapli conscient ch'i vul ina vieuta» (pp. 64–65). En paucas emnas ve-sainsa co ch'i va vinavant. En mintga cas sa fida Pilet da la Germania «che n'explotescha betg l'anguscha: Quai fan ses vischins franzos e svizzers (...). La Germania ha emprendi a disfidar da las emeziuns collectivas (...). Quai deriva dal realissem economic, da la memorgia istorica, dentant era da l'evoluziun sociala. La giuventetgna tudestga viagia, studegia, lavura en pajais esters (...). Dal 2010 èn 141 000 Tudestgs emigrads, ma questa cifra chala. 22 000 èn ids en Svizra e 9000 en Pologna» (p. 114). Dalonder il titel da Pilet: «Il refus da temair.» In tal refus giavischass el era per la Svizra, gia per ils 23 d'october.

La gasetta «L'Hebdo» festivescha l'anniversari da 30 onns.